

Novoľubovnianske humoresky

– zozbieral a poskytol Emil Repka,
rodák z Novej Ľubovne.

- Postrehy, alebo epizódy zo života generácií, i keď jedná sa len o lokalitu územia, sa všetky napísať nedajú, pretože je ich hodne. Na niektoré sa zabudlo a odvíjal ich čas, niektoré nemajú svedkov, ktorí by niečo potvrdili, pretože sa pominuli. A preto aspoň tá časť, aspoň tých niekoľko, čo sa v pamäti udržalo, myslím si, že nebude na škodu - ich najmä mladým i tým stredne mladým pripomenúť.
- Napríklad, že lokalita – Budžiska – pod Lysou horou sa nazýva tak preto, že ľudia v dobe moru, či cholery a im podobným „nešvarom“ /nesvárom/, prestali spávať i bývať v dedine zo strachu, že sa nakazia a neprebudia sa v dedine, preto odchádzali na krátko bývať i nocovať do lesa, ktorému dali meno a ktoré sa zachovalo dodnes. /pozn. budžis še – budiš sa/
- Ďalšou lokalitou bol les nazývaný - Gojník. Hovorili mu večne mladý les. Ľudia verili, že sa tam uzdravia. Považovali ho za poslednú záchranu. Utekali tam nemocní, ale mnohí nedošli, nevládali. Mnoho krát stačil silnejší závan vetra, spadli na ceste a už nevstali. Gojník bol i úkrytom počas vojny pre židov, aby sa nedostali do transportu, ale niektorých židov našli aj tam. /pozn. Goji še – hojí sa/
- Alebo v dobe tých rôznych nemocí, keď už v tom zúfalstve a beznádejí – keď lieku nebolo a nič iné nepomáhalo, tak aby sa človek dlho v bolestiach netrápil, dali sa mu napíť „gasu“ (petroleja). A po vypítí už nebolo ani bolesti ani trápenia.
- Tiež je zaujímavá príhoda, ktorá sa odohrala pri veľkom požiari (spomínanom v prvom diele). V tom zúfalstve, v tej hystérii sa hľadal vinník toho nešťastia, vinník toho požiaru. A ktosi poukázal na malého chlapca, ktorý mal osem alebo deväť rokov. A to stačilo. Iný z nešťastníkov ho chytil, vzal do náruče, že ho hodí do ohňa upáliť za živa. Ale čo sa nestalo!!! A prečo sa to stalo?!...Keď ho chlap niesol v náručí, že ho do plameňov hodí - ruky mu zmeraveli a on skoro (alebo úplne omdlel) a chlapec s plačom a v tej hrúze sa zachránil – a utiekol.
- O práci - na výstavbe cesty do Jakuban v roku 1932 - je tiež jedna epizóda. Česť bola tá, že sa našla nielen práca, ale že i cesta k susedom pod horami bude nová. Avšak až vraj na jednu maličkosť, že za prácu sa neplatilo peniazmi, ale potravinovými lístkami pre nezamestnaných.
- A tiež babička rozprávala o tom, že za prvej republiky, za Pustou horou sa vyberali alebo vykopávali na jeseň zemiaky. Na ľavej strane, smerom od Hogbartu (obec Chmeľnica) boli veľmi husté porasty oľší /oľha/, prútia a podob. Veľké husté porasty, ktorými sa nedalo ani prejsť, takže sa tam ani veľmi nechodilo. A z tej húštiny vyšiel vysoký, holý, ale

zarastený človek. Tak zarastený, ako je zarastená gorila. V ruke držal veľkú palicu. A kráčal si pomaly, lenivo smerom k ľuďom, čo vyberali zemiaky. Nebol to ale chlap, bola to žena. Keď ju zahliadli, spozorneli a najprv jeden a po ňom ostatní sa dali na útek, nielen ženy a deti, ale i chlapi. Všetci zutekali i keď si ich nevšímala. Deti utekali až do dediny a tam zverbovali a informovali o tom, čo sa stalo. Našli sa odvážlivci, ktorí jej šli naproti. Týmto odvážlivcom sa ju podarilo chytiť, zviazať a dovieť do dediny. A kde? K dnešnému sypancu./budova oproti obecnému úradu/. Tam ju uviazali k plotu a začali na ňu hovoriť, dávali jej jesť, zavolali učeních ľudí, hovoriť na ňu cudzími jazykmi, nepomohlo nič. Keď bola hladná, tak vraj jedla trávu. Nakoniec vraj prišlo štátne auto a vraj ju odviezli do Bratislavy....

- Iný prípad sa odohral vraj pod Sihlou. Medveď si zvykol tam chodiť na „maškrt“, pochutnať si, keď bol vyhladoveľý. Pretože tam sa pásol dobytok rôzneho druhu. Až sa najedol (teľa, ovcu a pod.), tak sa šiel napiť vody do neďalekého koryta pre dobytok, ktoré bolo napájané žriedlom z malého prameňa v podobe studničky. Tí, čo pásli dobytok si nevedeli rady. Medveďa sa báli, ale nevedeli, ako mu v tej maškrtke zabrániť. Až nakoniec niektorí z nich dostali nápad. Vedeli ako často chodí, tak neďaleko koryta dali čerstvé mäso z koňa. Trochu ho vraj posolili a vodu do koryta zatavili, no a namiesto vody dali, alebo naliali, do koryta „brant špiritusu“ /šmierdžonci špiritusu/, trochu zriedeného s vodou. A čakali v úkryte. Medveď prišiel. Ale predtým dobytok zahnal preč. Predpoklad sa chlapom splnil. Návštevník mäso skonzumoval, dostal smäd a šiel sa napiť, kde mal najbližšie – do koryta. Čím viac pil, tým mu pitie viacej chutnalo, až sa začal potácať, zvalil sa a zaspal. No a tí čo na to čakali, už vedeli čo majú robiť. Zaviazali ho a zaviezli a kde, zase do dediny a teraz do Sypanca. (Sypanec slúžil obci na čistenie a triedenie všetkého obilia, čo sa urodilo a malo byť čisté a to včetně ľanového semena.) Medveď spal niekoľko hodín. Ale keď sa prebral, bolo zle. Najprv potrhal to, čím bol zviazaný a potom začal mlátiť a rozbíjať všetko, čo tam bolo. Poškodil triery-čističky, atď., všetko, čo mu prišlo pod dlapy. Ľudia sa báli, že rozmláti i dvere a vyjde von a tak zavolali človeka, ktorý mal flintu /pušku/ a ten ho nakoniec zastrelil....
- A ešte jedna epizóda z Fľubarku, lesa naproti Sihle. Chlapi rúbali drevo. Ktosi z nich zahliadol medveďa. Nečakali, ale začali vyliezať na strom. Či to bol smrek, alebo jedľa, to nebolo povedané. Akurát sa vie to, že to bol dvoják a jedna časť stromu dolu bola urezaná, alebo zoťatá. Zostal len asi metrový peň. Chlapi vyskočili naň, na ten peň a škrabali sa navrch na strom. Lenže medveď ich zavetрил, tak hybaj za nimi. Čakali skoro v korune stromu s veľkým strachom, čo bude ďalej. A jeden z nich, najmenší ale najodvážnejší nachystal si menšiu sekeru a keď medveď naľahoval tlapu, zasekol mu do nej a ešte obuškou sekery ho trafil do čela na hlave. Medveď zostal ako prikovaný a z ničoho nič sa spustil – zošuchol po kmeni stromu, až dopadol na odrezaný peň na spodku a hľadel do vrchu, na chlapov čo boli na strome. A hľadel a hľadel niekoľko hodín. Chlapi si mysleli, že čaká na nich. Až potom prišli na to, že on nečaká, ale že je mŕtvy....
- Alebo boli také kruté zimy, že vlci tiahli až do dediny. Manželka šla od susedov domov a u dverí pes. Hovorí manželovi, že čísi pes leží u dverí. Manžel sa ide pozrieť a to nebol pes, ale vlk.
- A jeden príbeh z vojny, keď prechádzala fronta. Boli sme malé deti, čo začali alebo mali začať chodiť do školy. Staršia sesternica hovorí, že Nemci budú zapalovať dedinu, a tí čo budú chcieť z nej utiecť, že budú po nich strieľať. A atmosféra, alebo nálada ešte zhustla, keď moja babička prišla k nám, a potvrdila, že u nej nemeckí velitelia sa o tom bavili a že je to pravda. A zákopy sa vykopávali nielen na Kočom zomku, ale i na Poľance, na Bžegav, na Zopadlisku a na Dolinkách. V noci sme spali oblečení. Rodičia mali

nachystané vrecia (vorky) – prázdne, že keď bude treba utekať a my nebudeme vládvať, tak nás dajú do vriec - na ramená - a je to. A budú utekať s nami. Taká bola noc. Na druhý deň okolo poludnia príbehne tá sama babička celá rozradostená od šťastia uplakaná, že dedina sa zapalovala nebude. Že jej syn Ignác presvedčil Nemcov o tom, že to nie je poľská dedina, ale nemecká dedina, že u nás partizáni nie sú, ani neboli. (Ignác je na fotke robotníkov, čo robili cestu do Jakubian). A odpoľudnia už bolo od susedov počuť len krik a povely Nemcov jak skladali – zmotávali dráty od vysieláčiek a pokriky, či povely - Auf paken, Auf paken. Šamhon fajer!...

- Po vojne, či to bol rok a či dva sa nepamätám. Bol som s otcom na Ľubovnianskom hrade. Pod hradnými múrmi bolo tam viac ľudí. A medzi nami bol i človek oblečený v bielych hološniach s dvoma takými chlapcami veľkými, ako som bola i ja. (Viem že to bolo v máji). A ten chlap objímal strom a plakal. Otec sa dozvedel, že keď bolo na vrchu, na hrade gestapo, malo tam sídlo a tam robili i rozsudky, samozrejme rozsudky smrti. Nielen nad partizánmi, ale i nad ľuďmi čo im nepasovali. Tento človek mal byť medzi popravenými. Z ničoho nič, pár minút predtým sa mu podarilo vyskočiť na hradby a skočil z nich dole. Pri skoku zachytil sa o strom a ten mu zachránil život. No a Nemci nerobili z toho poplach, pretože počítali s tým, že ten čo skočil, zostane aj tak pod hradbami, že skok neprežije. Ten človek, hovoril mi otec, bol z Plavča.
- To je len časť toho čo som sa rôznymi „kanálmi“ dozvedel. A ešte jedna skutočnosť. Síce v prvom diele nie je o tom zmienka, ale predsa ju uvediem. Chodili sme do šiestej, siedmej triedy školy. (Dnes sa píšú horory čo sa u nás dialo v štáte). A keď si spomínam v dedine začiatkom päťdesiatych rokov sa začal opravovať kostol. Vo vnútri kostola sa rozširovala podlaha, na chóre v kostole niekoľko metrov do predu od orgánu a na celú šírku kostola - betónová podlaha. Robila sa maľba vo vnútri kostola ako steny, klenba, oltár atď. Taktiež sa robila oprava kostolného dvora, vrátane Krížovej cesty. Pobožnosti sa robili v kostolíku na malom, teraz menovanom - starom cintoríne. A nebolo ešte toho málo, robila sa strecha na fare, na farskej budove. Keď sa dnes zamyslím nad tým!...Kde sú tí hrdinovia, čo to vymysleli, zorganizovali, rozpisovali služby podľa čísiel domov na pomoc pri opravách, a rozpisovali finančnú pomoc na každú rodinu!?!? Ako to, že sa po prevrate „za každú cenu nezviditeľňovali“... ako to robili tí, čo nerobili vôbec nič. Ale ešte jeden moment - v tej dobe, na niektorých dedinách „mizli“ farári. U nás sa o to pokúšali 2x a nevyšlo im to. Raz v noci, no a raz v pravé poludnie, v nedeľu. Náš pán farár Magut aj so svojim príbuzenstvom zostal. Takýmto ľuďom patrí uznanie, i úcta, a to i bez mediálneho zviditeľňovania - o to väčšia úcta.
- A úplne - skoro nakoniec, čo bolo u nás - a čo inde nie. Malá úvaha. Napríklad obyčajné kosenie obilia. Prešiel som hodne krajov, ale nikde som nenatrafil na to, aby sa obilie kosilo priamo na pokosy. Že by náhoda?...Napr. ovos a jačmeň. Všade, kde som chodil, všade pri kosení sa obilie podberalo tak, ako napr. u nás raž, keď sa kosila na povriesla.
- Alebo sadenie plodín v chotári. Na jednu stranu zemiaky, na druhú stranu jačmeň, a na ďalšiu stranu chotára ovos. To bol pravý oševný postup.
- Alebo zavedené poľné hliadky, tzv. hajtoli. Mali svoje práva i rešpekt. Alebo noční vartaši, ich rozpis. Zrušení až pri založení JRD.
- Alebo v dobe povodní, obetavosť chlapov, ktorí vedeli doviest' smreký a jedle s konármi tak, ako narástli v lese a uviazať tam, kde to najviac povodeň – voda chcela škodiť.

- A tak v humoreskách – príbehoch by sme mohli pokračovať, zbierať ich do nekonečna. A preto nakoniec len popriať jej /obci/ to, aby v nej vyrástli takí zdatní občania, akí boli naši rodičia a pra- pra prarodičia a aby ju stále zveľaďovali, aby stále „kvitla“
Nová Ľubovňa, alebo nezapomenuteľná Neulublau!!!

Emil Repka
rodák z Novej Ľubovne, žijúci v Čechách